

08.05.2019

Eksisterende tilbud, markeder, økonomi og risiko

En gjennomgang av reiselivsaktiviteten i Trysil og
Glåmdalsregionen for perioden 2001 til 2018

Hans Erik Holmengen
HØGSKOLEN I INNLANDET

Forord

Hensikten med denne rapporten er å gi en oversikt over de reiselivstilbud og den reiselivsaktivitet som er i Trysil og Glåmdalsregionen. Bakgrunnen for rapporten er Interreg-prosjektet, INGO-SKOG. Formålet med INGO-SKOG prosjektet er blant annet å kartlegge de utfordringer som oppstår for reiselivsbedrifter og destinasjoner, som en konsekvens av endringer i skogen/naturen. Prosjektet er inndelt i 5 arbeidspakker. WP1: Ledelse, WP2: Grønn omstilling, WP3: skogens turisme og opplevelsesnæringer, WP4: Innovasjoner i skogen og WP5: kommunikasjon.

Denne rapporten er en del av WP3 og gir en oversikt over omfanget, økonomien og risikoen i overnattingsnæringene, serveringsnæringene og hytte/fritidsbolig omfanget.

Alle statistikker er hentet fra <https://www.statistikknet.no> som bearbeider reiselivsstatistikkene fra Statistisk sentralbyrå. Feil og mangler i statistikkene kan vi ikke gjøre noe med, men eventuelle feil tolking av statistikkene er ene og alene undertegnedes ansvar.

Lillehammer 08.05.2019

Hans Holmengen

Innhold

Forord	1
1.0 Innledning.....	3
2.0 Metode og metodekritikk	3
2.0 Overnattinger og belegg	4
2.1 Trysil	4
2.1.1 Reiselivsstatistikken: Hoteller	4
2.1.2 Camping og hytter Trysil	5
2.1.3 Tilbudet hoteller og campingplasser 2016 -2017	6
2.2 Glåmdalregionen	7
2.2.1 Hoteller – Glåmdalsregionen	7
2.2.2 Camping og hytter Glåmdalen	9
2.3 Tilbudet av hoteller og camping 2016-2018	9
3.0 Formålet med reisen	10
4.0 Økonomiske forhold.....	11
4.1 Kapasitet og driftsmargin	11
5.0 Private hytter	13
5.1 Trysil	13
5.2 Glåmdalsregionen.....	14
6.0 Risiko	14
6.1 Markedsrisiko.....	14
6.2 Operasjonell risiko	15
6.3 Finansiell risiko	16
6.4 Den totale risikoen	17
7.0: Konklusjoner	19

1.0 Innledning

Hensikten med dette notatet er å gi en oversikt over utviklingen i overnattingsnæringene på den norske siden av grensa mot Sverige fra Trysil i nord til Eidskog i sør. Vi har benyttet statistikkdata fra Statistikknett.no med de inndelinger og begrensninger som ligger i dette datamaterialet. Området er delt inn i to, Trysil og Glåmdalregionen. Glåmdalregionen består av kommunene Kongsvinger, Eidskog, Sør- og Nord Odal, Grue, Våler og Åsnes. Denne inndelingen skyldes at i flere kommuner er det så få bedrifter at statistikk ikke kan fremvises av hensyn til konfidensialitet.

Oversiktene gir informasjon om antall overnattinger fordelt på hoteller og camping/hytter. Motiver for reisen er delt inn i tre grupper: Ferie/fritidstrafikk, kurs/konferanse og yrkesreisende. Statistikken gir en oversikt over størrelsen på den kommersielle overnattingene og utviklingen av disse i perioden 2001 til 2017.

Vi har også tatt med en oversikt over antall hytter i områdene. I denne statistikken er det gjort anslag på bruksrelatert omsetning, basert på ulike forutsetninger for bruksdøgn.

I et eget avsnitt har vi sett på antall bedrifter fordelt etter NACE kodene 55.1, hoteller, 55.2 camping og hytteutleie og 56, servering. Disse analysene gir noe mer informasjon om hvilke aktiviteter som tilbys i regionen og kan dermed gi et bidrag til å forklare noe av motivene for å besøke regionen.

Foretakenes økonomi og risiko er beskrevet i et eget kapittel. Den økonomiske situasjonen er viktig fordi den viser i hvilken grad bedriftene har økonomisk ryggrad til å gjennomføre radikale innovasjoner. Risikoanalysene viser hvilke næringer som har den største økonomiske risikoen i forhold til avkastningen på kapitalen

2.0 Metode og metodekritikk

Alle tabeller og figurer i denne rapporten er hentet fra <https://www.statistikknett.no/> og beskriver reiselivstall på den norske siden av grensen. Statistikknett gir oversikter over reiselivsaktiviteten på et mer regionalt nivå enn det som publiseres av Statistisk sentralbyrå. Statistikkgrunnlaget er imidlertid det samme. Materialet er dermed avhengig av at det som oppgis fra bedriftene er nøyaktig og korrekt. Det er imidlertid rimelig å anta at ikke alle foretak er like nøye med dette. Men det er det beste vi har og gir nok en god nok pekepinn på reiselivsaktiviteten i de ulike regionene.

I de regionale statistikkene er det beregnet «markedsandeler». «Markedsandelen måles på ulike regionale nivåer og i forhold til ulike konkurrentområder. På Statistikknett måles markedsandelen i forhold til hele landet, innen eget fylket eller innen et annet avgrenset konkurrentområde. I mange sammenhenger måles markedsandelen i forhold til egen landsdel» (https://www.statistikknett.no/reiseliv/OmProfilen/nokkeltall_def.aspx)

2.0 Overnattinger og belegg

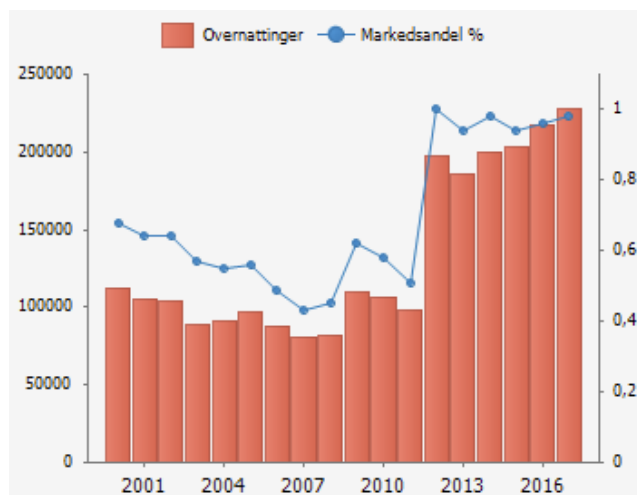
2.1 Trysil

Trysil er den største reiselivsdestinasjonen i området. Dette skyldes i all vesentlig grad Trysil som alpindestinasjon. Med Norges største alpinanlegg (30 heiser og 68 nedfarer <https://www.skistar.com/no/vare-skisteder/trysil/>) drar dette svært godt i statistikkene. Men Trysil har også andre tilbud som blant annet turskiløyper, kanefart, hundeslede om vinteren og ridning, rafting og sykling om sommeren (<http://www.trysil.com/no>).

2.1.1 Reiselivsstatistikken: Hoteller

Figur 1 nedenfor viser utviklingen i antall hotellgjester i Trysil for perioden 2001 til 2017. Som det fremgår hadde Trysil en vesentlig vekst i 2013, både i antall overnattinger og i markedsandel¹. Markedsandelen har ligget rundt en prosent siden 2013. Til sammenligning har for eksempel Øyer (Hafjell) ca 0,6% markedsandel.

Figur 1: Hotell overnattinger og markedsandel Trysil 2001-2017

De tre største utenlandsmarkedene i 2018 var Sverige (47310 gjestedøgn), Danmark (33150 gjestedøgn) og Storbritannia (21412 gjestedøgn).

Ikke overraskende er det vintersesongen som er størst i Trysil. Tabell 1 nedenfor viser dette.

Tabell 1. Sommer og vinterovernattinger i Trysil 2016-2018.²

Marked	Juni-august		Januar-april		
	Antall overnattinger		Antall overnattinger		
	2017	2016	2018	2017	2016
.I alt	19 789	18 105	167 346	160 881	158 079
.Nordmenn	15 923	14 584	116 779	110 685	111 843
.Utlendinger	3 866	3 521	50 567	50 196	46 236

¹ Markedsandel er den prosentvise andelen av det totale salget av denne varen/tjenesten

² Sommersesongen 2018 ikke avsluttet i skrivende stund.

Tabellen viser at vintersesongen er 8-12 ganger større enn sommersesongen med hensyn på hotellovernattinger. Dette reflekteres i så vel kapasitetsutnyttning som i oppholdslengde. Tabell 2 og 3 viser dette.

Tabell 2: Hotellenes romutnyttning juni-august 2015-2017

Nøkkeltall	Nøkkeltall		
	2017	2016	2015
Kaputnyttning rom (%)	23,20	15,40	20,00
Kaputnyttning senger (%)	13,40	9,80	9,40
Oppholdstid for nordmenn	1,99	2,12	1,83
Oppholdstid for utlendinger	1,99	1,99	1,49
Oppholdstid per gjest	1,99	2,09	1,77
Overnattinger per solgt rom	2,12	2,20	1,93

Kapasitetsutnyttningen på rom ligger noe over 20 prosent, men har variert noe i løpet av de tre årene. Oppholdstiden pr gjest ligger på ca 2 dager.

For vintersesongen er bildet et annet. Tabell 3 viser det

På vinterstid er romutnyttningen vesentlig høyere, nesten 80%. Oppholdslengden er også vesentlig lengre. I motsetningen til sommersesongen (ca 2 dager) er den tilnærmet dobbelt så lang på vinterstid, noe varierende mellom nordmenn og utlendinger. Dette skyldes naturlig nok at Trysil er en vinterdestinasjon og at gjestene bor der lengre for å stå i alpinanleggene. På sommerstid er de mer på rundreise.

Disse forholdene utgjør en stor utfordring: Hvordan utnytte hotellkapasiteten på sommerstid? Den utgjør også en utfordring knyttet til problemstillingen om helårs arbeidsplasser.

Tabell 3: Hotellenes romutnyttning januar-april 2016-2018

Nøkkeltall	Nøkkeltall		
	2018	2017	2016
Kaputnyttning rom (%)	78,80	75,60	74,10
Kaputnyttning senger (%)	64,50	62,40	59,50
Oppholdstid per gjest	3,87	3,79	3,82
Oppholdstid for nordmenn	2,55	2,43	2,43
Oppholdstid for utlendinger	5,00	5,06	4,99
Overnattinger per solgt rom	2,63	2,65	2,66

2.1.2 Camping og hytter Trysil

Av de utenlandske overnattingene var det i 2017 svenskene (12832 overnattinger) og danskene (3864 overnattinger) som utgjorde de største gjestegruppene. Ellers er dert verd å merke seg at fordelingen mellom nordmenn og utlendinger er utlignet i undersøkelsesperioden

Tabell 4: Camping og hyttegrender. Overnattinger fordelt på nordmenn og utlendinger.

Marked	Antall overnattinger			Endring 2017/2016	
	2017	2016	2015	Antall	Prosent
.I alt	47 732	44 125	37 445	3 607	8,2
.Nordmenn	24 606	26 019	24 005	-1 413	-5,4
.Utlendinger	23 126	18 106	13 440	5 020	27,7

I likhet med hotellene er det en kraftig økning fra 2015 til 2017. Det er i hovedsak utlendinger som står for denne økningen. Den utenlandske etterspørselen har økt med ca 10000 overnattinger fra 2015 til 2017. En av årsakene til veksten i utenlandsmarkedene er nok en konsekvens av den svake norske kronekursen, som svekket seg 2011-2013³. Dette gjorde at den norske krona bli billigere å kjøpe for utlendingen.

2.1.3 Tilbudet hoteller og campingplasser 2016 -2017

Antall hoteller og campingplasser som har holdt åpent gjennom hele året varierer lite. Noen marginale svingninger kan vi se, men det skyldes nok stenging i lavsesongen. Ett unntak er allikevel antall hoteller i august 2017. da var det 2 hoteller som holdt stengt. Antall campingplasser har vært stabilt begge årene. Dog har det variert noe på antall tilbudte rom, antakelig stengt for oppussing.

Tabell 5: Kapasitet hoteller og campingplasser/hyttегrender 2016-2017 fordelt på måneder.

Måned	Antall hoteller		Antall hotellrom		Antall Campingplasser Hyttegrender		Antall rom i Campingplasser Hyttegrender	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016
01	4	4	681	668	7	6	105	85
02	4	4	681	668	7	7	103	103
03	4	5	691	722	7	7	103	103
04	4	5	691	722	7	7	101	103
05	3	5	298	698	7	7	103	103
06	4	4	680	353	7	7	101	103
07	4	4	691	668	7	7	103	105
08	3	5	311	722	7	7	102	105
09	4	4	678	691	7	7	105	105
10	3	5	323	734	7	7	117	105
11	2	4	280	680	7	7	81	105
12	4	4	703	680	7	7	103	105

³ <https://www.norges-bank.no/Statistikk/Valutakurser/valuta/>

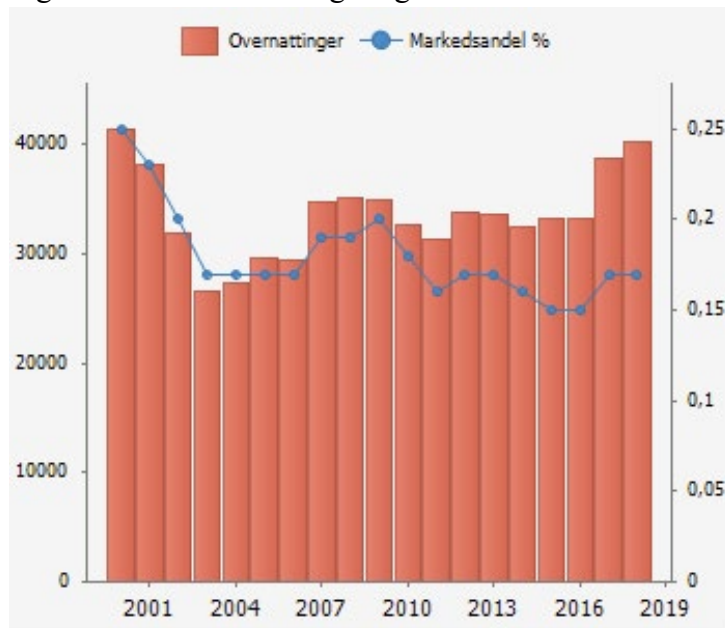
2.2 Glåmdalregionen

Glåmdalregionen består av kommunene Kongsvinger, Eidsskog, Sør-og Nord Odal, Grue, Våler og Åsnes. Sør- og Nord Odal er ikke grensekommuner. Men på grunn av få foretak er også disse kommunene med i denne oversikten.

2.2.1 Hoteller – Glåmdalsregionen

Målt i hotellovernattinger er Glåmdalsregionen en vesentlig mindre reiselivsregion enn Trysil-regionen

Figur 2: Hotellovernattinger og markedsandel 2001-2017 Glåmdalsregionen

Antall overnattinger har variert noe i løpet av undersøkelsesperioden i 2017 var det noe over 40000 overnattinger i regionen. Markedsandelen har imidlertid hatt en synkende tendens. Mens den i 2001 var på ca 0,25% var den i 2017 ca 0,17%

Tabell 6: Sommer og vinterovernattinger i Glåmdalsregionen 2016-2018

Marked	Juni-august			Januar-april		
	Antall overnattinger			Antall overnattinger		
	2017	2016	2015	2018	2017	2016
.I alt	15 209	9 938	9 941	11 189	9 306	8 718
.Nordmenn	13 289	8 753	8 724	9 971	8 552	7 354
.Utlendinger	1 920	1 185	1 217	1 218	754	1 364

I motsetning til Trysil er sommersesongen større enn vintersesongen i Glåmdalregionen. Også andelen utlendinger er mindre i Glåmdalsregionen enn i Trysil. Mens den i Trysil var på ca

19% (sommer) og ca 30% (vinter) i Trysil er de tilsvarende tallene for Glåmdalsregionen henholdsvis 12 og 10%.

Tabell 7: Hotellenes romutnyttning juni-august

Nøkkeltall	Nøkkeltall		
	2017	2016	2015
Kaputnyttning rom (%)	42,30	36,60	33,80
Kaputnyttning senger (%)	32,40	24,40	22,70
Oppholdstid per gjest	1,44	1,42	1,41
Oppholdstid for nordmenn	1,45	1,42	1,42
Oppholdstid for utlendinger	1,40	1,41	1,35
Overnattinger per solgt rom	1,42	1,33	1,36

I 2017 var kapasitetsutnyttningen på rom noe over 40%. Det var en økning på nesten 10 prosentpoeng siden 2015. Oppholdstiden har økt noe. Både nordmenn og utlendinger har økt oppholdstid ca 1,4 døgn.

Tabell 8: Hotellenes romutnyttning januar –april

Nøkkeltall	Nøkkeltall		
	2018	2017	2016
Kaputnyttning rom (%)	30,00	24,10	27,00
Kaputnyttning senger (%)	19,10	14,90	15,30
Oppholdstid per gjest	1,69	1,48	1,57
Oppholdstid for nordmenn	1,68	1,48	1,47
Oppholdstid for utlendinger	1,84	1,47	2,43
Overnattinger per solgt rom	1,17	1,16	1,13

I vinterhalvåret er det vesentlig lavere belegg. I 2018 var det et belegg på rom på ca 30%, en økning på 3 prosentpoeng siden 2016. Oppholdstiden var noe lengre i vinterhalvåret enn om sommeren, Som vist i tabell 7 var den på sommeren ca 1,4 døgn pr. gjest, mens den om vinteren (tabell 8) var nesten 1,7 døgn, en økning på 0,2 døgn fra 2016. Det som er verd å merke seg er at den gjennomsnittlige oppholdstiden for utlendinger er redusert fra 2,43 døgn i 2016 til 1,84 døgn i 2018. Nordmenn har hatt en tilsvarende økning i oppholdslengden.

2.2.2 Camping og hytter Glåmdalen

Tabell 9: Overnattinger i camping og hyttegrender 2015-2017 med endringer

Marked	Antall overnattinger			Endring 2017/2016	
	2017	2016	2015	Antall	Prosent
I alt	114 305	129 216	109 013	-14 911	-11,5
Nordmenn	98 031	118 948	100 104	-20 917	-17,6
Utlendinger	16 274	10 268	8 909	6 006	58,5

Slår vi sammen camping og hyttegrender så er antall overnattinger redusert med 11,5% fra nesten 130000 overnattinger til litt over 114 000. Det er nordmenn som står for nedgangen med 17,6 prosent mens utlendingene har en økning på nesten 60% til 16 274 overnattinger

2.3 Tilbudet av hoteller og camping 2016-2018

Camping og hoteller fordelt på måneder

Tilbudet varierer ikke bare fra år til år men også fra måned til måned. Årsaken til svingningene er nok først og fremst sesongsvingninger og oppussing. Særlig campingplasser holder stengt i lavsesongen, som for disse er vintermånedene.

Så vel sommer som vinter er det lav effektivt etterspørsel i forhold til kapasiteten. Dette reflekteres naturlig nok i de økonomiske resultatene.

Tabell 10: Tilbudet på hotell og camping 2016 og 2017.

Måned	Antall hoteller		Antall hotellrom		Antall Campingplasser Hyttegrender		Antall rom i Campingplasser Hyttegrender	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016
01	11	9	302	248	6	5	105	81
02	11	9	303	248	7	6	123	104
03	11	9	303	248	7	7	102	107
04	11	9	270	245	7	7	118	113
05	11	9	278	245	10	10	145	146
06	11	8	297	221	10	10	145	146
07	11	10	277	245	10	10	165	162
08	11	9	276	232	10	10	163	162
09	10	10	271	263	9	9	149	148
10	9	10	246	267	7	7	124	123
11	9	10	251	273	7	6	124	106
12	9	10	251	274	7	7	120	123

3.0 Formålet med reisen

Nesten ¾ av de besøkende er ferie/fritidstrafikk. Legger vi til kurs/konferansetrafikken så utgjør dette 84% av all trafikken i Trysil. Dette skyldes naturlig nok Trysil som en alpindestinasjon. Som vi har vist tidligere så utgjør vintertrafikken mer enn 10 ganger så mye som sommertrafikken (tabell 1)

Tabell 11: Formålet med reisen. Trysil 2017 og 2018

Region	Marked	Antall overnattinger		Endring 2018/2017		Markedsandel		Markedets betydning. 2018. Prosent
		2018	2017	Antall	Prosent	2018	2017	
Trysil	.I alt	239 446	227 325	12 121	5,3	6,2	5,9	100,0
Trysil	Kurs_Konf	26 499	17 814	8 685	48,8	5,5	3,9	11,1
Trysil	Yrke	38 234	30 455	7 779	25,5	4,3	3,7	16,0
Trysil	Ferie_Fritid	174 713	179 056	-4 343	-2,4	7,0	7,0	73,0
Trysil	Kurs/Yrke	64 733	48 269	16 464	34,1	4,7	3,7	27,0
Trysil	Kurs/Ferie	201 212	196 870	4 342	2,2	6,8	6,5	84,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå <><> Bearbeiding: Statistikknett

*) Kurs/Yrke i alt er summen av kurs/konferanse og annen yrkestrafikk.

Kurs/Ferie i alt er summen av kurs/konferanse og ferie/fritidstrafikk.

I Glåmdalen derimot er det yrkestrafikken som er utgjør den største andelen, nesten 50%. Legger vi til kurs/konferanse så utgjør det 57% av all trafikken til denne regionen

Tabell 12: Formålet med reisen. Glåmdalsregionen 2017 og 2018

Region	Marked	Antall overnattinger		Endring 2018/2017		Markedsandel		Markedets betydning. 2018. Prosent
		2018	2017	Antall	Prosent	2018	2017	
Glåmdal-region	.I alt	40 949	38 783	2 166	5,6	1,1	1,0	100,0
Glåmdal-region	Kurs_Konf	3 888	4 255	-367	-8,6	0,8	0,9	9,5
Glåmdal-region	Yrke	19 458	18 013	1 445	8,0	2,2	2,2	47,5
Glåmdal-region	Ferie_Fritid	17 603	16 515	1 088	6,6	0,7	0,6	43,0
Glåmdal-region	Kurs/Yrke	23 346	22 268	1 078	4,8	1,7	1,7	57,0
Glåmdal-region	Kurs/Ferie	21 491	20 770	721	3,5	0,7	0,7	52,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå <><> Bearbeiding: Statistikknett

*) Kurs/Yrke i alt er summen av kurs/konferanse og annen yrkestrafikk.

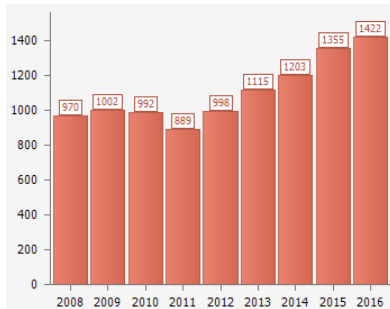
Kurs/Ferie i alt er summen av kurs/konferanse og ferie/fritidstrafikk.

Disse forholdene påvirker i hvilken grad det blir etablert bedrifter innen opplevelse og attraksjon. Markedet er ganske enkelt mindre, samtidig som de geografiske avstandene er vesentlig større enn i Trysil

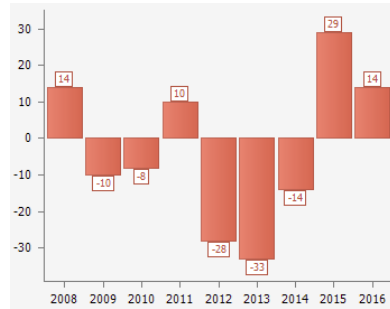
4.0 Økonomiske forhold

For hotell og serveringsnæringene⁴ har driftsinntektene har økt i perioden 2007 til 2016⁵. Til tross for dette har driftsresultatet variert relativt mye i undersøkelsesperioden. Selv om det har vist en økning fra «skrekkåret» 2013 så er det nok en nedgang i 2016.

Figur 3: Driftsinntekter i alt 2008-2016. Mill. kroner

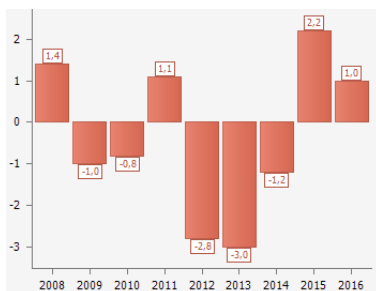

Figur 4: Driftsresultat 2008-2016 mill. kr

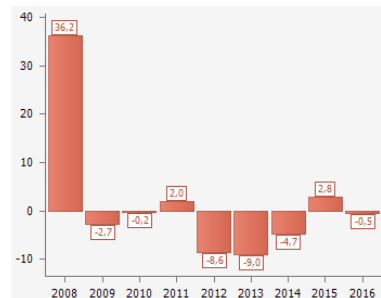

Disse forholdene reflekteres dermed i driftsmarginene og egenkapitalandelen.

Figur 5: Driftsmargin 2008-2016 Prosent

Figur 6: Egenkapitalrentabiliteten 2008-2016 Prosent

Driftsmarginene variere naturlig nok i takt med driftsresultatene.

Avkastningen på egenkapitalen er imidlertid i gjennomsnitt meget svak. Fra å være på hele 36.2% i 2008 så er det bare 2011 og 2015 som kan vise til positiv avkastning på egenkapitalen. I de øvrige årene er den negativ.

4.1 Kapasitet og driftsmargin

I det følgende har vi sett kun på overnattingsdelen. Kapasitetsutnyttningen forteller i hvilken grad kapasiteten blir utnyttet i løpet av en periode. Den måles både i prosent av antall senger som er opptatt (av totalt antall senger tilbudt) og tilsvarende for rom. I dette tilfellet har vi benyttet kapasitetsutnyttelsen for rom.

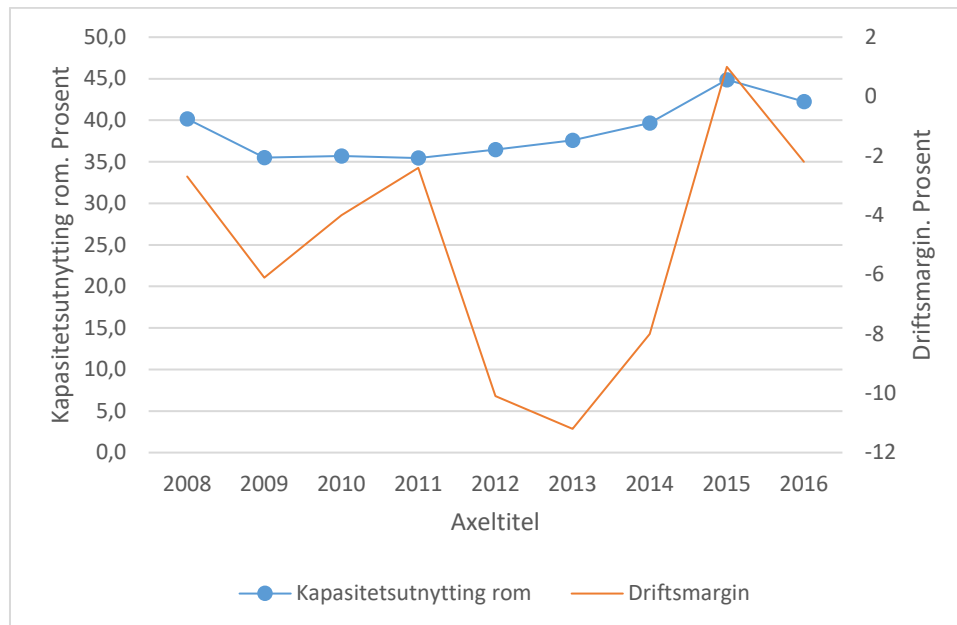
⁴ NCA 55 og 56

⁵ SSB gir økonomiske tall bare på fylkesnivå.

Driftsmarginen er som nevnt foran fortsatt driftsresultatet i prosent av omsetningen. Som Skalpe (2000) dokumenterte er det naturlig at driftsmargin og kapasitetsutnyttning er høyt korrelerte. I vårt tilfelle finner vi noe av det samme, men med unntak for årene 2012 til 2014.

Mens kapasitetsutnyttelsen varierer noe over og under 40% så varierer driftsmarginen fra +1% (2015) til -11,2% (2013). Det er særlig to ting som utmerker seg. For det første at driftsmarginen, med unntak av 2015, hele tiden er negativ. For det andre at årene 2012 til 2014 utmerker seg med ytterlig svakere tall.

Figur 7: Driftsmargin og kapasitetsutnyttelse 2008 – 2016

Fallet i driftsmargin skyldes flere forhold. For det første oppnådde hotellene en noe lavere pris pr solgt rom i årene 2012-2014⁶. For det andre utviklet kostnadsstrukturen seg som vist i tabell 13 nedenfor.

Tabell 13: Kostnadene i prosent av omsetningen 2008-2016

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Driftsinntekter	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Driftskostnader	102,7 %	106,3 %	103,9 %	102,5 %	110,3 %	111,2 %	107,9 %	99,1 %	102,2 %
Varekostnader	19,6 %	18,6 %	17,9 %	19,5 %	18,2 %	18,0 %	17,1 %	15,8 %	16,6 %
Lønn	40,0 %	40,2 %	39,1 %	40,7 %	41,2 %	40,6 %	38,8 %	34,9 %	35,0 %
Avskrivninger	2,0 %	1,9 %	2,7 %	2,2 %	2,2 %	2,2 %	2,5 %	2,2 %	1,8 %
Driftsresultat	-2,7 %	-6,0 %	-3,9 %	-2,5 %	-10,1 %	-11,2 %	-8,1 %	0,9 %	-2,2 %

Som det fremgår så utgjorde samlede driftskostnader noe mer i de tre omtalte årene enn de gjorde i de øvrige årene i undersøkelses perioden. Uavhengig av disse forholdene så er det et markert behov for at hotellnæringen i Hedmark forbedrer sin resultater.

⁶ <https://statistikknett.no/Hedmark/Default.aspx>

5.0 Private hytter

5.1 Trysil

Private hytter og bruken av disse har naturlig nok mye å si for bruken av skogen og fjellområdene. Ericsson og Grefsrud (2005) identifiserer 5 hovedkategorier bruk av fritidsboligen. De fem kategoriene er:

- 1: Den moderne friluftsutøver (golf, badeland, alpinanlegg m.m).
- 2: Den tradisjonelle fritidsutøver (Tilrettelagte stier, skiløyper, nærhet til fjellområder m.m).
- 3: Den spesialiserte fritidsutøver (Mer spesialisert bruk som f.eks jakt og fiske).
- 4 Den sosialt forankrede fritidshuseier (Opprettholde kontakt med sine røtter) og
- 5: Den fleksible profesjonsutøver (bruk av fritidsbolig knyttet til arbeidstida)

Deres funn antyder at bruken av fritidshusene er sammensatt, men at naturen i tilknytning til fritidsboligen er viktig.

Tabell 14: Hytter etter typer fritidsbyggområder. Trysil

Region/Kommune	År	Antall hytter	Antall hytter - etter type område				Andel hytter - etter type område (Prosent)			
			Enkelt stående	5-24 hytter	25-49 hytter	50+ hytter	Enkelt stående	5-24 hytter	25-49 hytter	50+ hytter
Trysil	2013	6 123	1 493	1 121	404	3 105	24,4	18,3	6,6	50,7
Trysil	2014	6 194	1 475	1 077	450	3 192	23,8	17,4	7,3	51,5
Trysil	2015	6 279	1 465	1 088	388	3 338	23,3	17,3	6,2	53,2
Trysil	2016	6 416	1 449	1 070	459	3 438	22,6	16,7	7,2	53,6

I Trysil er det ca 6500 hytter og fritidsboliger. Disse representerer et betydelig antall overnattinger, avhengig av bruksomfanget. Et anslag på 500 til 600 tusen overnattinger er rimelig. Det vil si at de private hyttene representerer en større del av totale overnattinger enn hotell og camping tilsammen

Tabell 15: Overnattinger i private hytter. Anslag etter ulike forutsetninger om bruksdøgn

Region	År	Hytter og fritidsboliger i alt	Antall hytteovernattinger etter årlig bruksomfang*):			
			75 døgn	86 døgn	100 døgn	125 døgn
Trysil	2013	6 312	473 400	542832	631 200	789 000
Trysil	2014	6 425	481 875	552550	642 500	803 125
Trysil	2015	6 513	488 475	560118	651 300	814 125
Trysil	2016	6 650	498 750	571900	665 000	831 250

5.2 Glåmdalsregionen

Glåmdalsregionen har noe færre hytter og fritidsboliger. (Tabell 16 og 17), men også i denne regionen representerer antall overnattinger en stor del.

Tabell 16: Antall hytter etter typer område. Glåmdalsregionen

Region/Kommune	År	Antall hytter	Antall hytter - etter type område				Andel hytter - etter type område (Prosent)			
			Enkelt stående	5-24 hytter	25-49 hytter	50+ hytter	Enkelt stående	5-24 hytter	25-49 hytter	50+ hytter
Glåmdal-region	2013	5 446	3 985	1 072	202	187	73,2	19,7	3,7	3,4
Glåmdal-region	2014	5 399	3 943	1 127	146	183	73,0	20,9	2,7	3,4
Glåmdal-region	2015	5 402	3 924	1 123	172	183	72,6	20,8	3,2	3,4
Glåmdal-region	2016	5 432	3 940	1 103	206	183	72,5	20,3	3,8	3,4

Tabell 17: Antall hytteovernattinger etter bruksomfang. Glåmdalsregionen

Region	År	Hytter og fritidsboliger i alt	Antall hytteovernattinger etter årlig bruksomfang*):			
			75 døgn	86 døgn	100 døgn	125 døgn
Glåmdal-region	2013	6 119	458 925	526234	611 900	764 875
Glåmdal-region	2014	6 106	457 950	525116	610 600	763 250
Glåmdal-region	2015	6 101	457 575	524686	610 100	762 625
Glåmdal-region	2016	6 112	458 400	525632	611 200	764 000

Avhengig av forutsetninger om antall bruksdøgn så er antall overnattinger i fritidshus tilsvarende antall overnattinger på hotell og camping. Dette betyr at også i Glåmdalsregionen er det en betydelig bruk av natur i fritidssammenheng.

6.0 Risiko

Den økonomiske risiko en bedrift tar kan uttrykkes i tre forhold

Markedsrisiko

Operasjonell risiko og

Finansiell risiko

6.1 Markedsrisiko

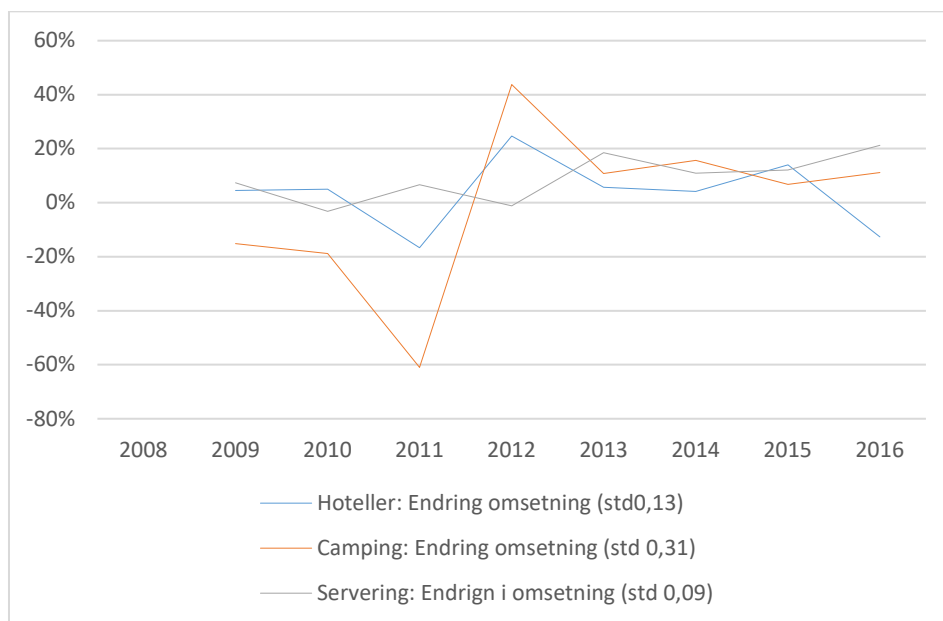
Markedsrisikoen er et uttrykk for salgsvariasjoner fra periode til periode

($\text{Omsetning}_t / \text{Omsetning}_{t-1}$). (Brealy and Myers 1985) Dersom salgsvariasjonen er stor er så også markedsrisikoen stor. Variasjonen i etterspørselen er imidlertid noe den enkelte bedrift kan gjøre relativt lite med. Den er avhengig av trender i markedene, utnyttelsen av komplementære produkter og ikke minst, som vi har sett i de siste årene, en svakere norsk krone.

Tabell 18: Endringer i omsetning med standardavvik 2008-2016

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Std
Hoteller: Endring omsetning		5 %	5 %	-17 %	25 %	6 %	4 %	14 %	-13 %	0,13
Camping: Endring omsetning		-15 %	-19 %	-61 %	44 %	11 %	16 %	7 %	11 %	0,31
Servering: Endring i omsetning		7 %	-3 %	7 %	-1 %	19 %	11 %	12 %	21 %	0,09

Figur: 8: Endring i omsetning. 2008-2016

Det er campingnæringen som har de største relative svingningene i omsetningen, deretter følger hotellnæringen. Den mest stabile næringen er serveringsnæringen. Vi kan dermed konkludere med at med hensyn på markedsrisiko så er campingnæringen den mest utsatte noe som skyldes det svake året 2011.

6.2 Operasjonell risiko

Den operasjonelle risikoen er et uttrykk for i hvilken grad foretakene er eksponert for faste kostnader, det vil si kostnader som påløper uavhengig om man er i produksjon eller ikke. Andelen faste kostnader påvirker svingningene i driftsmarginen.

Hvordan man skal måle den operasjonelle risikoen er diskutert. Det mest korrekte ville naturlig nok være å beregne alle de faste kostnadene for hver enkelt bedrift. Vi har ikke hatt anledning til å gjøre dette i denne rapporten. En tilnærmet metode er å benytte faste eiendeler dividert med sum eiendeler med den forutsetningen at det er vedlikeholdskostnadene og avskrivninger som utgjør de største faste kostnadsartene. Ved å benytte denne metoden snapper vi også opp de endringer som skjer når foretak eksempelvis selger faste driftsmidler til eget driftsselskap for så å leie det tilbake. Denne metoden er godt kjent innen hotellnæringen. Sale & leaseback bidrar til å redusere den operasjonelle risikoen.

En alternativ metode kan være å benytte lønn og avskrivninger dividert med omsetning som et mål for operasjonell risiko. Denne metoden vil imidlertid ikke ta hensyn til at lønn også kan være variabel. Særlig innen serveringsnæringen er variabel lønn (provisjon) vanlig.

Som tabell 12 på viser så er det hotell- og campingnæringene som har den største operasjonelle risikoen. Omkring $\frac{3}{4}$ av eiendelen i disse næringene er varige driftsmidler. Det tilsvarende for serveringsnæringen er ca 50% eller lavere. Dette kommer nok av at serveringsnæringen ofte leier og ikke eier lokalene de driver i.

Tabell 12. Operasjonell risiko

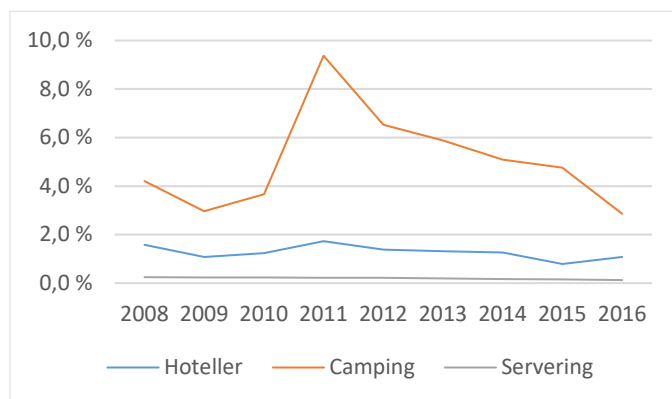
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Standardavvi
Hoteller	51%	44%	50%	59%	72%	80%	80%	75%	71%	0,138
Camping og hyttegrendk	63%	63%	55%	82%	80%	78%	78%	77%	70%	0,094
Servering	48%	48%	46%	38%	49%	42%	46%	50%	50%	0,040

6.3 Finansiell risiko

Den finansielle risikoen er et uttrykk for bedriftenes følsomhet for endringer i rentemarkedet. Den finansielle risikoen er altså et uttrykk for rentenivået på bedriftenes gjeld og størrelsen på gjelda i forhold den totale finansieringen av selskapene.

I henhold til litteraturen kan flere metoder anvendes. Eksempelvis gjeldsgrad og finanskostnader dividert med omsetning er kanskje de to mest anvendte. Felle for begge er at jo høyere verdier jo høyere finansiell risiko. Denne risikoen kommer på toppen av drifts- og operasjonell risiko.

Figur 9: Finanskostnader i prosent av omsetningen

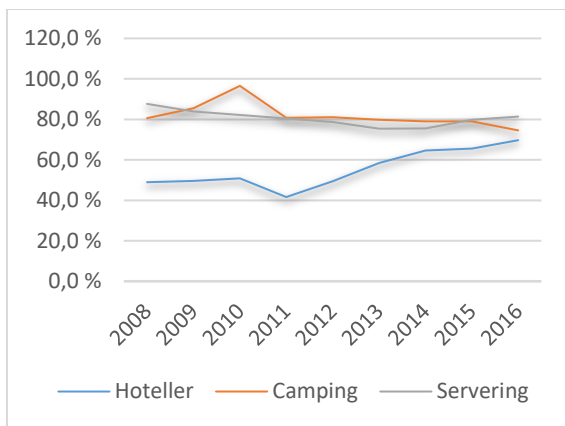
Som det fremkommer av figur 9 så er det camping som har den største finansielle risikoen. For denne næringen varierer den også mye, men er fallende i slutten av undersøkelsesperioden. Hotellene har en stabil finansiell risiko, mens serveringsnæringen har den desidert laveste.

Bildet blir imidlertid noe annet hvis vi legger gjeldsgraden til grunn som mål for finansiell risiko. Figur 10 viser det.

For camping og serveringsnæringen utgjør gjeldsgraden rundt 80% av de totale eiendelene, mens den for hotellnæringene utgjør mellom 40 og ca 70%. Men den er stigende, det vil si at gjelda utgjør en stadig større andel av den totale finansieringen av bedriftene.

Fordi rentenivået i Norge har ligget på et historisk lavt nivå i de siste årene så er kanskje ikke dette det rette målet for finansiell risiko. Norges Bank har signalisert at renten vil komme til å øke i de kommende årene. I og med den høye gjeldsandelen er nok den finansielle risikoen relativt stor.

Figur 10: Gjeldsgrad for perioden 2008-2016

6.4 Den totale risikoen

Den totale risikoen i et foretak er altså en funksjon av markeds-, operasjonell- og finansiell risiko. Markedsrisikoen, eller systematisk risiko er en risiko aktørene ikke kan gardere seg mot (Bray & Myers, 1984). Operasjonell og finansiell risiko derimot kan aktørene til en viss grad eliminere ved endringer i virksomhetsmodellen.

Endringene i egenkapitalen kan forklares ved enten nye innbetalinger fra aksjonærene eller overføringer fra den årlige driften. Endringer i egenkapitalen forårsaket av driften omfatter selve driften, inklusive det eierne tar ut i dividende. Disse endringene kan derfor stå som et uttrykk for den totale risikoen i virksomheten fordi store svingninger tilsier liten forutsigbarhet i evnen til å bære tap.

Figur 10: Endringer i opptjent egenkapital, 2008 – 2016 (Prosent)

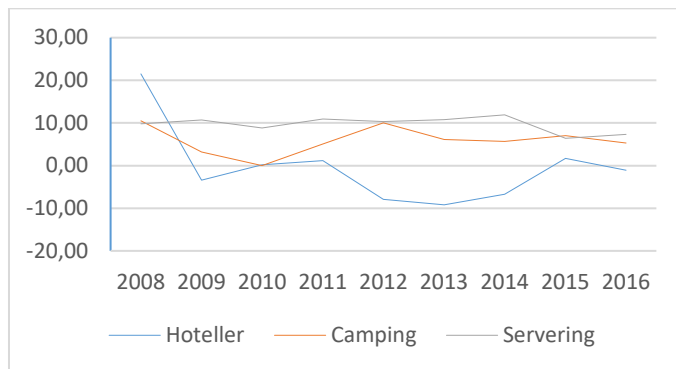

Store variasjoner gir uttrykk for høy total risiko. Som figur 10 viser er det størst variasjoner i hotellnæringen men den har etter 2014 flatet noe ut. Også camping hadde store svingninger i begynnelsen av undersøkelsesperioden men har flatet noe ut i slutten av perioden.

Serveringsnæringen har hatt en jevnere variasjon i hele perioden. Dette kan vi tolke dithen at der overnattingsnæringen som har den største totale risikoen.

Totalkapitalrentabiliteten er et uttrykk for hvor stort driftsresultatet pluss finansinntekter er i forhold til investert totalkapital. I et veldrevet selskap vil det være et visst samsvar mellom avkastningen på totalkapitalen og svingningene i netto overføringer til egenkapitalen. Det vil i så fall si at eierne ikke er ublue vedrørende dividende uttak.

Figur 11: Totalkapitalrentabiliteten for perioden 2008-2016 (Prosent)

Totalkapitalen har i grove trekk den samme utviklingen som endringen i opptjent egenkapital. Hotellnæringen har stort sett en negativ avkastning på totalkapitalen, men servering og camping ligger noe over.

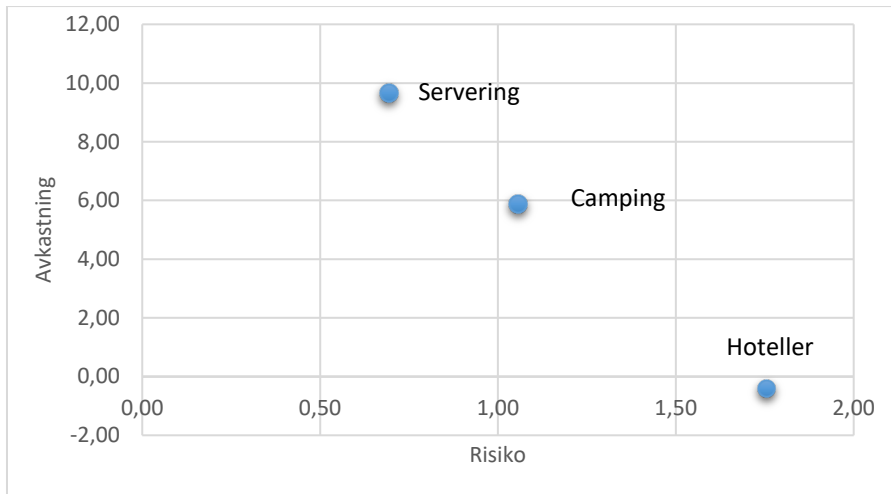
Hvis vi forutsetter at rasjonelle handlinger normalt baseres på lav risiko og høy avkastning så stemmer dette dårlig med særlig hotellnæringen. Med en forholdsvis høy operasjonell og finansiell risiko **sammen med en lav avkastning** så skulle dette tilsi at investeringslysten i denne bransjen er lav.

I undersøkelsesperioden har antall bedrifter variert fra 45 i 2008 til 48 i 2016. Færrest bedrifter var det i 2013 med 44 bedrifter.⁷ Investeringer i anleggsmidler i den samme perioden har økt fra 249 millioner kroner i 2008 til 43 millioner i 2016.. En forklaring på dette kan kanskje være at variansen mellom bedriftene er stor, det vil si noen bedrifter går veldig godt mens andre er mer «normale» for bransjen.

Samlet sett gir dette et bilde av forholdet mellom avkastning og risiko som vist i figur 13. Servering er den bransjen som har høyest avkastning og lavest risiko. Hotellnæringen derimot har en høy risiko og en lav avkastning.

⁷ https://www.statistikknett.no/reiseliv/okonomi/regn_region.aspx

Figur 13: Risiko og avkastning 3 næringer.

7.0: Konklusjoner

De viktigste konklusjonene i disse analysene ikke overraskende. For det første fremstår Trysil som en stor vinterdestinasjon. Vintersesongen er ca 8 ganger så stor som sommersesongen. I Glåmdalen derimot er situasjonen en annen idet sommersesongen utgjør ca 1,5 gang vintersesongen.

Antall hytteovernattinger utgjør en betydelig del i begge regioner og er utvilsomt en storforbruker av natur/skog.

En relativt lav kapasitetsutnyttning (unntatt Trysil vinter) gjøre at økonomien i overnattingsnæringene er svak. I hotell og serveringsnæringene fremstår regnskapene med negativ driftsmargin og avkastning på egenkapitalen stort sett gjennom hele undersøkelsesperioden.

Risikoen, målt i standardavvik, varierer mye i de tre næringene vi har analysert. Mens serveringsnæringen har en relativt lav total risiko og en til dels akseptert avkastning så er det motsatt i hotellnæringen. De har en meget svak avkastning samtidig som en høy risiko.

27.09.2019

Litteratur:

Ericsson og Grefsrud: Fritidshus i innlandet. Bruk og lokaløkonomiske effekter. (2005). ØF-rapport 06/2005. (s68-70).

Brealy and Myeers. Principles of Cooperate Finance. (1985) McGraw_Hill, Singapore

Internett:

<https://www.Statistiknett.no>